

Strah od osvete nasuprot svjedočanstvu o stradanju

Identitet najmanje sedam zaštićenih svjedoka je otkriven tokom suđenja koje se odvijalo pred Apelacionim vijećem Suda Bosne i Hercegovine (BiH) izvijestila je u januaru Misija Organizacije za sigurnost i suradnju u Evropi (OSCE), te zatražila od službenika Suda da reaguju.

Radi se o žrtvama silovanja čija su imena otkrivena na obnovljenom postupku protiv Neđe Samardžića, optuženog za zločine protiv čovječnosti. Optužnica ga tereti za zatvaranje, silovanje i držanje žena u seksualnom ropstvu u Foči tokom 1992. i 1993. godine.

Jedna od ogorčenih žena je i Fata Šabanović čiji je identitet također otkriven na jednom od prijašnjih suđenja.

‘Neki brojevi nas nazivaju ... mi ne znamo ni ko su. Mom sinu su rekli da će ga zaklati, da ne smije više u Višegrad nikada otići’, kaže Šabanović, koja je bila zaštićeni svjedok u slučaju Bobana Šimšića, kojeg je Sud BiH prošlog jula osudio za zločin protiv čovječnosti.

Ne vjeruje nikome, povjerenje u državni Sud je izgubila i kako kaže više neće svjedočiti. ‘Radi svoga života bih smjela, ali ne smijem radi svoje djece’, kaže Šabanović.

Jedna od uloga Misije OSCE-a u BiH je i praćenje suđenja za ratne zločine koja se odvijaju pred državnim sudom. Nažalost otkrivanje imena zaštićenih svjedoka nije se dogodilo u samo jednom slučaju.

Iako sudski zvaničnici tvrde da u slučaju Samardžić nisu napravili propuste, treba se prisjetiti da je Odjel I za ratne zločine Suda BiH i ranije imalo poteškoća da osigura anonimnost svjedoka. Ovo je svojevremeno pokrenulo raspravu o

tome da li BiH ima kapacitete i organizacijsku sposobnost da zaštiti svjedoke od odmazde i razotkrivanja njihovog identiteta.

Sudija Azra Miletić, predsjednica tročlanog Apelacionog vijeća koje je vodilo ovaj predmet, kaže da kao žena ima posebno razumijevanje za poteškoće sa kojima se žrtve silovanja suočavaju na suđenjima otvorenim za javnost. No kao sudija, svjesna je važnosti da javnost bude informisana o slučajevima silovanja kako bi pravda mogla biti zadovoljena. Apsolutne zaštite nema jer se tok suđenja ne može predvidjeti, a nema ni garancije da se neće saznati ono što je rečeno u tajnosti. No, informisanje javnosti ne bi trebalo ići nauštrb sigurnosti svjedoka.

Miletić također smatra da je Misija OSCE-a preuveličala cijeli događaj. Kaže da to nisu bili zaštićeni, već ugroženi svjedoci, što je prema Krivičnom zakonu BiH nešto blaža kategorija zaštite. Njihov identitet se štiti kako bi se spriječila dalje psihička patnja žrtava tokom suđenja, a ne zbog straha za njihovu ličnu sigurnost.

Ona kaže da su se u ovom slučaju advokati i tužioci dogovorili da suđenje bude otvoreno za javnost, na što svjedoci nisu imali primjedbi. Nekolicina žena koje su svjedočile na suđenju su također dale televizijske intervjue o onome što su proživjele.

Sudija Miletić je također rekla da imena nisu dovoljna da bi javnost mogla utvrditi identitet svjedoke, već to mogu učinit samo pripadnici OSCE-a ili drugih organizacija koje imaju pristup zaštićenim dokumentima.

Sa druge strane, Bakira Hasečić, predsjednica Udruženja žena žrtava rata kaže da su žene od kojih se očekuje da svjedoče na budućim suđenjima zabrinute zbog iskazane nebriga da se zaštiti identitet svjedoka.

'Ako našim članicama kažem da je njihov identitet otkriven

bojim se da mnoge od njih više neće ni svjedočiti' kaže Hasečić.

Miletić kaže da nije odgovorila na izvještaj OSCE-a, niti je to od nje zatraženo. Ipak, naredila je da se sa svih video zapisa sa ponovljenog suđenja Samardžiću izbrišu imena, kako više ne bi bila dostupna javnosti.

Sudski zvaničnici kažu da nemaju tehničku opremu koja bi omogućila direktno emitiranje uz kratko kašnjenje, kao što je praksa Suda u Hagu. Na taj način bi se postiglo da suđenje bude otvoreno za javnost, a pauza u emitovanju bi omogućila tehničkom osoblju da cenzuriše dijelove koji bi eventualno mogli ugroziti svjedoke. Umjesto toga tehničari na Sudu BiH naknadno rediguju video materijal, pa ga tek onda puštaju za emitovanje.

'Sudija sam, ali sam prije svega žena, i znam sa kakvim se posljedicama nose žene i njihova djeca kad javnost sazna da su bile žrtve silovanja. I mi činimo sve da ih zaštitimo od dodatnih trauma', kaže Miletić.

Snimci svjedočena i pročitani zapisi izjava 28 svjedoka sa devet ročišta žalbenog procesa Samardžije su javno prikazani, a njihova imena objavili su neki od domaćih medija. Od ovog broja, zaštićen identitet je imalo 16 svjedoka.

Problem je nastao zbog upotrebe izjava snimljenih tokom prvog procesa koji je bio zatvoren za javnost. Zbog toga svjedoci u svojim izjavama nisu koristili zaštitne sudske oznake već puna imena žrtava i drugih zaštićenih svjedoka.

OSCE tvrdi da su na tim snimcima objavljena imena barem sedam zaštićenih svjedoka.

Ova međunarodna organizacija je zatražila od nadležnih vlasti da istraži cijeli slučaj, ublaži posljedice incidenta i poduzme korake kako bi se obezbijedila zaštita svjedoka u budućnosti.

Hasečić kaže da objavljivanje imena svjedoka u javnosti smatra 'velikim krivičnim djelom' zbog kojeg bi Sud BiH trebao biti sankcionisan.

'Naravno da javnost mora znati za zločine, ali jedino žrtva ima pravo dati saglasnost za objavljivanje identiteta', kategorična je ona.

Hasečić tvrdi da je identitet svjedoka, uključujući i identitet Šabanović, otkriven i tokom suđenja Šimšiću.

'Tokom suđenja je predsjednik Sudskog vijeća Dragoje Vukoja javno pročitao imena svake silovane žene i zaštićenog svjedoka', kaže ona.

Zbog tog slučaja ovo je Udruženje prošlog augusta podnijelo disciplinsku prijavu Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH (VSTV BiH) koje je nadležno za vođenje istraga protiv sudija i tužilaca. Odgovor za sada nisu dobili, a spomenuta imena su još uvijek dostupna na internet stranici Suda BiH.

Portparol VSTV BiH Admir Katica kaže da istraga u vezi ove prijave još uvijek nije okončana.

I suđenje Šimšiću će biti obnovljeno pred Apelacionim vijećem Suda BiH, a predsjednica sudskog vijeća bi također trebala biti Miletić.

U razgovoru sa novinarima Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva predstavnici OSCE-a su iskazali zadovoljstvo ozbiljnošću s kojom su zvaničnici suda i državnog tužiteljstva prihvatili izvještaj, iako zvanični odgovor nisu dobili. Prihvaćene su i njihove preporuke da se video snimci cenzurišu i da se izvještaj OSCE-a proslijedi drugim sudijama i tužiocima koji bi se mogli naći u sličnoj situaciji.

Portparol OSCE-a kaže da je znak napretka i to što će se prije eventualno emitovanja pregledati svjedočena koja će se snimati kad otpočne novo, za javnost otvoreno suđenje u slučaju

Šimšič.